

Секція 1. Теорія та історія держави та права

Безуса Ю.О.

старший викладач кафедри теорії та історії держави і права

Харківського національного університету внутрішніх справ

**ПОДОЛАННЯ КОРУПЦІЇ В ПОЛІЦІЇ ЛАТВІЇ, ЛИТВИ, ЕСТОНІЇ
ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛУЖБОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ЗАКОННОСТІ В
ЇХНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ**

В латвійській, литовській та естонській поліції створюються умови, що виключають зростання корупції в поліцейському середовищі. Зразу ж після створення національної поліції, керівництво Латвії, Литви та Естонії поліції відмовилося від показників, що були встановлені в радянській міліції. В цих країнах дійшли обґрунтованого висновку про те, що існуюча система оцінки роботи поліцейського органу в цілому та окремого підрозділу поліції наносить лише шкоду авторитету та ефективній діяльності поліції, коли реальна робота починає підмінятися імітацією роботи, підгонкою справних цифр.

В ході проведення реформ правоохоронних систем Латвії, Литви та Естонії стало очевидним, що формальний статистичний підхід до оцінки діяльності поліції є одним із факторів корупції, коли для досягнення необхідних показників, що вимагаються «зверху», поліцейські та їх керівники йдуть на фальсифікацію статистичних даних, а часто на «заохочення», підкуп осіб, від яких залежать формування «справної» статистика виконаної роботи, наприклад, статистика розкриття злочинів.

Так, у відповідності до висновків уряду Литовської Республіки «Щодо аналізу ризику корупції» звертається увага на можливість існування корупції в країни, в тому числі, в системі органів внутрішніх справ, як в насамперед, в МВС та Департаменті поліції МВС Литви. З проведеного аналізу зроблено висновок про те, що вірогідність корупції в системі МВС Литовської Республіки не є високою, найбільш вірогідна корупція за визначеними

критеріями та соціологічним опитуванням зберігається серед поліцейських, які здійснюють контроль дорожньої безпеки [1].

Незважаючи на невисокий рівень корупції в поліції Латвії, Литви та Естонії, вважається можливим використовувати скандинавську модель структурної побудови поліції, особливість їхнього територіального розміщення, що виключає вплив керівних структур органів місцевого самоврядування на поліцію. Боротьба з корупцією передбачає комплекс заходів економічного, політичного, соціального і культурного характеру, в тому числі, високий рівень заробітної плати в державному секторі, соціальний пакет в правоохоронній галузі, інші заходи, що підвищують престиж поліції, обов'язкова антикорупційна експертиза законодавчих актів та прийняття необхідних нормативно-правових актів щодо протидії корупції. З метою протидії корупції в 2000 році в Литовській Республіці був створений спеціальний державний орган - Служба спеціальних розслідувань - ССР (Specialiųjų tyrimų tarnyba - STT), яка отримала широкі повноваження в сфері попередження корупції. Це є незалежним органом, що підзвітний Президенту Республіки та Сейму, визнаний одним з найбільш успішних інститутів, створених за гонконгською моделлю, і є найкращою в Європі. СТТ замінила Спеціальну слідчу службу, яка в 1997 році була створена в системі МВС Литви, на основі Закону Литовської Республіки «Про Спеціальну слідчу службу» (2000р.) Аналогічні самостійні підрозділи по боротьбі з корупцією були створені в Латвії та Естонії. Зазначені органи мають можливість вести активну роботу щодо протидії корупції в поліцейському середовищі [2].

В Україні створений аналогічний підрозділ - Національне антикорупційне бюро і йде процес створення Державного бюро розслідувань, на які покладаються надії щодо активізації правозастосовної діяльності щодо подолання корупції в Україні, насамперед в правоохоронних органах. Разом з тим, необхідно зауважити, що антикорупційні правоохоронні органи мають справу з наслідками, а не з джерелами корупції. Мова йде про комплекс заходів, направлених на подолання корупції.

Якщо торкнутися сфери внутрішніх справ та діяльності поліції, то подолання корупція пов'язана з цілою низкою заходів: проведення ефективної кадрової політики з метою заміни кадрів, заплямованих корупцією на нові молоді кадри вільні від неї, створення належної правової бази діяльності поліції, нових нормативно-правових документів, які б унеможлилювали б відтворення корупції, створення нормальних фінансових умов для функціонування поліцейських органів, належне матеріально-технічне забезпечення підрозділів поліції, виключення їх з питань, пов'язаних із забезпеченням своєї професійної діяльності, високий рівень заробітної плати, надання соціальних гарантій тощо. Як свідчить проведене дослідження, саме в такому напрямку здійснювалися реформи правоохоронної системи, в тому числі, і поліції в Латвії, Литві та Естонії. Дуже важливою є також профілактика та протидія корупції в поліцейських лавах. Для цього повинні діяти всі органи, що націлені на таку боротьбу.

Так, в Литовській Республіці активна робота в галузі боротьби з корупцією проводиться Слідчим департаментом по боротьбі з організованою злочинністю та корупцією Генеральної прокуратури (ДБКOP/DOOC) та підпорядкованими йому територіальними слідчими відділами. Департамент очолює директор департаменту. Першочергово був створений відділ з аналогічною назвою на підставі наказу Генерального прокурора Литви № 194-к від 2 квітня 1993 року. Сучасний вигляд цей підрозділ має на підставі наказу Генерального прокурора № 23 від 14 лютого 2001 року, коли відділ було реорганізовано в департамент по боротьбі з організованою злочинністю і корупцією. В першу чергу, зазначений підрозділ порушує кримінальні справи, здійснює досудове розслідування, пов'язані з корупцією та організованою злочинністю, нагляд за його проведенням.

У складі Генеральної прокуратури, обласних та міських/районних прокуратур можуть створюватись спеціальні групи прокурорів, які здійснюють досудове розслідування в особливо важливих справах (злочини, пов'язані з організованою злочинністю, корупційні злочини тощо). [3, С. 30].

Слідчий департамент не тільки має право здійснення досудового слідства, він також наділений повноваженнями здійснювати процесуальний контроль за діями офіцерів досудового слідства у випадках, коли розслідування проводиться поліцейськими підрозділами по боротьбі з організованою злочинністю або Службою спеціальних розслідувань. Завданню попередження корупції послуговує Закон Литовської Республіки «Про попередження корупції» № IX-904 від 28 травня 2002 року [2]. Постановою Сейму Литовської Республіки № IX-711 від 17 січня 2002 року прийнята Національна програма по боротьбі з корупцією [3]. Згідно Національної програми відповідальними за її виконання є уряд, Служба спеціальних розслідувань та інші установи, які здійснюють координацію виконання програми, несуть відповідальність за реалізацію антикорупційних заходів.

Постановою Уряду Литви від 3 лютого 2003 року № 179 був створений постійно діючий колегіальний орган – Міжміністерська комісія з координації боротьби з корупцією, до складу якої разом з іншими державними посадовцями входять міністр внутрішніх справ та Генеральний комісар поліції.

В ході боротьби з корупцією надаються широкі повноваження, що включає доступ до фінансової інформації, використання спеціальних засобів та методів отримання інформації, зняття інформації з каналів зв'язку, приховане спостереження, застосування агентури, провокування на вчинення злочинів.

Необхідно зауважити, що в 2002 році Конституційний Суд Литовської Республіки обмежив застосування провокації з метою подальшого викриття особи). З метою захисту осіб, які співробітничать зі слідством, прийнято процедурні заходи по захисту свідків, їх анонімності.

Так, за даними, які є в розпорядженні дисертанта, в 2005 році у вчиненні корупційних діянь було викрито 22 особи, які проходили службу в МВС Литовської Республіки (в тому числі, 7 офіцерів, 7 співробітників патрульної поліції, представників інших служб МВС та 1 працівник муніципальної поліції) [4, С. 50-57]. Як зазначалося, рівень корупції в поліції Латвії, Литви та Естонії, як і в цілому в цих країнах, є невисоким, але корупцію як явище повністю

викоринити не вдалось, особливо це стосується дорожньої поліції. Але є суттєва різниця в реакції латвійського, литовського та естонського суспільств на такі явища: не приховування фактів корупції, не намагання закрити очі на проблему, а жорстка реакція на такі явища, критичний аналіз причин цієї проблеми, стану боротьби з корупцією.

Поряд з питаннями корупції, постійну увагу керівництво поліції Латвії, Литви та Естонії приділяє стану службової дисципліни та законності. Зазначені питання знаходять своє відображення в нормативно-правових актах, що регламентують діяльність поліції.

Ефективність діяльності поліції Латвії, Литви та Естонії пов'язана як з належною організацією кадровою діяльністю, так і з створенням належних умов роботи поліцейських, достатнім та необхідним матеріально-технічним забезпеченням поліцейської діяльності, соціальною захищеністю кожного працівника поліції.

Список використаних джерел

1. Заключение о возможности коррупции. Специальная следственная служба Литовской Республики. Приказ ССС ЛР № 121.
2. О предупреждении коррупции. Закон Литовской Республики от 28 мая 2002 года № IX-904. Официальный бюллетень «Valstybės žinios», 2002 р. - № 57-2297.
3. Национальная программа по борьбе с коррупцией. Постановление Сейма Литовской Республики от 17 января 2002 года. - № IX-711. - Официальный бюллетень «Valstybės žinios», 2002 р. - № 10-355.
4. Горан Клеменчич, Янек Стусек. Специализированные институты по борьбе с коррупцией: обзор моделей. Организация экономического сотрудничества и развития. Сеть по борьбе с коррупцией для стран Восточной Европы и Центральной Азии. 2005.